

LINIJSKI ISTANJENA MASA I PROSTORNA KOMPOZICIJA

Kovačević, Stella

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:198235>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

STELLA KOVAČEVIĆ

**LINIJSKI ISTANJENA MASA I PROSTORNA
KOMPOZICIJA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor:
Red.prof.art. Božica Dea Matasić,

Osijek, 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. LJUDSKA FIGURA KAO MOTIV KROZ POVIJESNA RAZDOBLJA	2
2.1. Paleolitik.....	2
2.2. Mezolitik	2
2.3. Egipat	3
2.4. Antička Grčka	3
2.5. Antički Rim.....	3
2.6. Gotika.....	4
2.7. Renesansa.....	4
2.8. Barok	5
3. LJUDSKA FIGURA U MODERNOJ I SUVREMENOJ UMJETNOSTI	6
3.1. Impresionizam.....	6
3.2. Futurizam	6
3.3. Kubizam	7
3.4. Ekspresionizam	7
4. PROSTORNI CRTEŽ KAO KIPARSKI MEDIJ	9
5. TEHNIČKI OPIS RADA	11
6. ZAKLJUČAK.....	13
7. SAŽETAK.....	14
SUMMARY	14
8. POPIS LITERATURE.....	16
9. REPRODUKCIJE.....	18

1. UVOD

Prikaz ljudske figure stalno je prisutan motiv u vizualnim umjetnostima još od prapovijesti. Svijest o sebi, o svojoj tjelesnosti, o pokretu i interakciji s drugima, manifestira se u nebrojenim skulpturama od paleolitskih Venera, kao utjelovljenja plodnosti, preko idealiziranih helenističkih skulptura do suvremenih hiperrealističnih hibridnih vizija. Ljudsko tijelo je oduvijek u nama budilo osjećaj fascinacije i motiviralo umjetnike da kroz svoja djela iskazuju njegova estetska, funkcionalna, rodna pa čak duhovna i sakralna obilježja. Upravo je naga ljudska figura oduvijek privlačila i zadržavala interes promatrača, a opet je do danas ostala svojevrsan tabu. Kroz studiranje na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, u teoriji i praksi susretala sam se s raznim antropomorfnim skulpturama, a osobito me se dojmila sloboda interpretacije koju svaki umjetnik ima u kreiranju svog umjetničkog djela.

U svom diplomskom radu bavim se ljudskom figurom kroz žicom oblikovane stilizirane forme koje izložene u grupi svojim mobilnim postavom simuliraju društvene interakcije. Odabrala sam taj motiv zbog njegove slojevitosti, kompleksnosti i brojnih mogućnosti interpretacije. Za mene on predstavlja više od same figurativne asocijacije; kroz ove skulpture pokušala sam prikazati svoja promišljanja, iskustva i emocije, svoje društvene interakcije te sažeti kiparsko iskustvo s diplomskog studija.

„Likovno djelo: slika, kip ili zgrada jesu kao čovjek. Sastavljeni su od materijalnog i psihičkog dijela. Kao što u medicini postoji postupnost u spoznavanju čovjeka, tako ona postoji i u umjetnosti spoznavanja slike, kipa ili zgrade. Čovjek kojeg zanima tema „kako gledamo sliku, kip ili zgradu“ nestrpljiv je. Nepotrebno. On bi htio odmah spoznati posljednju tajnu njihova psihičkog dijela bez prethodnog upoznavanja prvotnih elemenata njihova fizičkog dijela. Samo onaj koji se temeljito upozna s filozofijom čovjeka može se uputiti u proučavanje njegove psihologije. Tako je i s likovnim djelom. Ono otkriva svoju dušu samo onomu koji upozna njegovo tijelo.“ (Peić, 1991:10)

2. LJUDSKA FIGURA KAO MOTIV KROZ POVIJESNA RAZDOBLJA

Promatrajući antropomorfne skulpture od davnina do danas, zamjetno je kako ti prikazi variraju od simboličkih i stiliziranih, preko idealiziranih, sve do realističnih. Kao trajno važan segment likovnosti prisutni su na svim područjima obitavanja ljudskih zajednica. Semenzato (Martinec, 2013) navodi kako ljudska figura predstavlja jedan od najčešće korištenih motiva u gotovo svim pravcima umjetnosti.

Povijesna razdoblja često su definirana upravo pristupom prikazu ljudske figure, a tek kasnije primjerice prikazom prostora i perspektive. Slijedi kratki pregled razlika između tih prikaza.

2.1. Paleolitik

Jedan od najpoznatijih primjera prapovijesnih prikaza ljudskog lika je svakako Paleolitska *Venera iz Willendorfa* (oko 25 000 pr. n. e. – 21 000 pr. n. e.). Predstavlja žensku figuru kojoj su dijelovi tijela poput grudi, trbuha, kukova i bedara prenaplašeni. Također možemo primijetiti kako je njen spolni organ poprilično istaknut, dok su ruke i lice gotovo neprimjetne. Cilj takvog prikaza ženske figure je naglašavanje značaja žene kao majke i simbola plodnosti te iznimna važnost njenog tijela za opstanak vrste.

2.2. Mezolitik

Kao primjer iz tog razdoblja te ujedno najstarije sačuvane drvene skulpture na svijetu, navela bih skulpturu *Shigirsky idol*. Pronađena je na istočnoj padini Srednjeg Urala, a prema zadnjim studijama nastala je prije 11 500 godina. Tesana je od ariša (rod četinjače iz porodice Pinaceae), a za njezinu obradu su korišteni kameni alati. Samo stablo od kojeg je nastala bilo je staro najmanje 159 godina. Gornji dio se sastoji od glave s licem, očima, ustima i nosom, dok je tijelo izduženo, plošno i pravokutno, prekriveno ornamentima. Rad nalikuje totemskom stupu, a neki istraživači vjeruju da skulptura pokazuje povezanost svijeta živih sa svijetom mrtvih.

2.3. Egipat

Martinec (2013) u svom radu navodi kako je u starom Egiptu poželjni tjelesni standard usklađen s tadašnjim svjetonazorom koji se temeljio na savršenstvu, skladnosti, pravilnosti i bezvremenosti. Također navodi kako iz toga proizlazi estetska i umjetnička težnja prema, Semenzato (1991): „...suptilnoj eleganciji kojoj je tuđ svaki osjećaj umora, boli, nepredviđenog, i koja je odraz vrednota sigurnosti i sretna politički ustaljena života”. Jedan od prikaza koji objedinjuje sve navedene kvalitete skulptura starog Egipta je *Faraon Mikerin između božice Hathor i božice pokrajine Diospolis Parva, Dolinski hram uz faraonovu piramidu, IV. dinastija, 2.500 god. pr. n. e.*

2.4. Antička Grčka

Kao primjer kipa iz razdoblja helenističke kulture odabrala sam *Kritiosovog mladića, Atena, 480. pr. n. e.* Martinec (2013) u svom radu navodi kako su Egipćani u svojoj kulturi imali fokus na redu i moći, dok je u grčkoj kulturi fokus bio na savršeno ljudsko tijelo, koje je za njih bilo atletsko. Grci su smatrali kako su Bogovi imali lijepa tijela te ako i oni vježbom oblikuju svoja tijela, da će ih drugi doživljavati sličnim Bogovima. U poželjni estetski ideal se „...implementiraju prirodni elementi simetrije i proporcije. Antički koncept ljepote ljudskog tijela je razvijan ne samo kroz umjetnost, već i u okviru filozofije i matematike“. (Martinec, 2013:846). Kroz primjer *Kritiosovog mladića* također vidimo skladne omjere i proporcije dijelova tijela. Martinec (2013) navodi kako naglašavanje određenih dijelova tijela kod gledatelja stvara estetski doživljaj. To je prvi poznati samostojeći kip u pravom smislu te riječi. Janson (2013.) navodi kako Kritiosov mladić ima jednu nogu isturenu pred drugu, no mi ni na trenutak ne mislimo kako on stoji mirno. Navodi kako je ovo primjer prebacivanja težine tijela na jednu nogu, kontraposta (tal. *contrapposto*: oprjeka, protustav) u kiparstvu, odnosno usklađene ravnoteže u odnosu između istodobnih pokreta figure usmjerenih u suprotnim pravcima. Također navodi kako ne osjećamo samo mir i opuštenost lika nego i pokretljivost tjelesne građe kakvu i sami poznajemo po vlastitom tijelu.

2.5. Antički Rim

„Rasprava o pitanju „Postoji li nešto što se zove rimski stil?“ usredotočena je, iz razumljivih razloga, uglavnom na područje kiparstva. Ne možemo zanemariti živ uvoz i kopiranje grčkih

izvornih kipova. No Rimljani su smatrani oponašateljima zbog brojnih vlastitih djela koja su zapravo bila prilagodbe i inačice grčkih modela svih razdoblja“ (Janson, Janson, 2013:188). Janson navodi kao primjer kip *Aulus Metellus (rano 1.st.pr.Kr.)*, prikazan je Rimljanin, ili barem dužnosnik kojeg je postavio Rim. Isto tako navodi kako je izradba kipa etrurska, no pozdrav kipa i obraćanje je nešto što se ponavlja kod stotina rimskih kipova. Navodi kako je odjeća također rimska, a ono što kip čini osebnim je ozbiljnost i detalji, kao primjer navodi uredno svezane vezice za cipele.

2.6. Gotika

Ivančević (2000) navodi kako su umjetnici u razdoblju kasne gotike prikazivali izmrcvarena tijela mučenika opisujući svaku pojedinost koja bi mogla pobuditi sućut promatrača prema žrtvi te osjećaj pravde i gnjev prema njihovim mučiteljima. Kao primjer navodim *Roettgen Pieta (14.st.)*, Ivančević (2000) navodi kako na toj drvenoj skulpturi prikazan lik Krista kojem crvena krv obilno curi iz otvorenih rana i Bogorodica koja tuguje nad mrtvim Kristom. Njegovo tijelo je prikazano mršavo, slabo i izmučeno, a glava je pognuta prema nazad u trenutku smrti. Janson (2013) navodi kako riječ Pieta znači sažaljenje i pobožnost. „Roettgen Pieta , izrezbarena je u drvetu, a površina joj je premazana živim bojama. Kao većina ovakvih djela, i ovaj poveći kip bio je namijenjen nekom oltaru“ (Janson, Janson, 2013:351). „Namjera je djela očito bila da pobudi tako jak osjećaj očaja i sućuti da se vjernici do kraja poistovjete s Kristovom patnjom i osjećajima teško pogođene Majke Božje. Krajnji cilj ove emocionalne empatije jest duhovna preobrazba koja suosjećanjem dopire do središnjeg misterija Boga u ljudskom liku“ (Janson, Janson, 2013:351).

2.7. Renesansa

„U renesansi je ponovo oživljen antički ideal koji uključuje preslikavanje prirodne simetrije, proporcije i harmonije“ (Martinec, 2013:847). Kao rani i zapravo netipičan primjer navodim djelo Donatella Gattamelata *Marija Magdalena (1455.)*. Ivančević (2000) navodi kako je Donatello utjelovio pojmove snage i mudrosti pravljenjem skulptura proroka iz Biblije. Također navodi kako se iz doba renesanse može zaključiti kako su tadašnji ljudi znali kako usmjeriti moć

ljudskog tijela kroz umjetnost da učine dobre stvari poželjnima. Kroz primjer možemo vidjeti kako Donatello izrađuje lik Marije Magdalene prikazane kao staro, malaksalo i izmučeno tijelo, kroz taj lik govori o tragičnosti starosti i nezaobilazne smrti. Janson (2013) navodi kako se drvena skulptura Marije Magdalene čini jako dalekom od renesansnih ideala te da nas isprva dovodi u iskušenje da je vidimo kao povratak gotičkim pobožnim djelima. „U periodu renesanse ponovno je ožvijen antički ideal koji uključuje preslikavanje prirodne simetrije, proporcije i harmonije, što je bilo u skladu s doživljajem čovjekove egzistencije u njegovoj sveukupnosti“ (Martinec, 2013:847).

2.8. Barok

Martinec prema Fallon (1990) navodi kako se između 16. i 18. stoljeća estetski i erotski privlačni standard odnosio se na podatno, meko, voluminozno, oblo, i za današnje kriterije, vjerojatno pretilo tijelo.“ Isticanje određenih dijelova tijela, kao što su grudi, stražnjica, bokovi... s obzirom na njihovu funkcionalnu i simboličku ulogu, naglašava utilitarna svojstva tijela koje je u povezanosti s tadašnjom ženskom ulogom u društvu u smislu majčinstva, plodnosti, ženstvenosti, seksualnosti i pasivnosti“ (Martinec, 2013:848). Kao primjer navodim *Zanos sv. Terezije* (1645.-1652.), Gianlorenza Berninija. Janson (2013) piše kako tijela Terezije i anđela izražavaju bol te u istom trenu i beskrajno blaženstvo. Njihova tijela su prekrivena gustim draperijama te su postavljena unutar crkvene građevine.

3. LJUDSKA FIGURA U MODERNOJ I SUVREMENOJ UMJETNOSTI

Kultura i umjetnost od početka 20. stoljeća postaju sve pristupačnije širim društvenim slojevima i dobivaju vrlo značajno mjesto. Smatra se da nikada u povijesti umjetnosti nije u tako kratkom razdoblju bilo toliko promjena i novina te toliko novih ideja i slobode u umjetničkom stvaralaštvu. Umjetnici 20. i 21. stoljeća više ne slijede isključivo tradicionalne vrijednosti, a istodobno postojanje različitih stilova postaje karakteristika epohe.

MODERNA UMJETNOST je izraz pod kojim se podrazumijevaju umjetnička djela nastala u periodu od oko 1860-ih do 1970-ih, odnosno stil i filozofiju umjetnosti tog doba. Pod tim izrazom se obično označava umjetnost u kojoj je tradicija odbačena nauštrb duha eksperimentiranja. Moderni umjetnici su eksperimentirali s novim načinima gledanja na svijet, odnosno prirodom materijala i funkcijom umjetnosti. Karakteristika većeg dijela moderne umjetnosti je tendencija prema apstrakciji. Za novije oblike umjetnosti se koriste izrazi suvremena umjetnost ili Postmoderna umjetnost. Kao primjere skulpture s temom ljudske figure iz ovog sam razdoblja odabrala one karakteristične za impresionizam, futurizam, kubizam i ekspresionizam.

3.1. Impresionizam

Kao primjer skulpture impresionizma izabrala sam Augustea Rodina, *Mislilac*, 1902.g. Ova brončana skulptura prikazuje nagog čovjeka koji svojim položajem sugerira da se u nalazi u procesu razmišljanja. Iako je ova skulptura prvobitno bila zamišljena kao dio jednog od najpoznatijih Rodinovih djela, pod nazivom Vrata pakla, on se u konačnici predomislio i izveo skulpturu samostalno. Karakteristična živa i slobodna modelacija, uz sam odabir motiva i neobičnu pozu, jedna je od glavnih karakteristika impresionizma u skulpturi.

3.2. Futurizam

Futuristička skulptura *Jedinstveni oblici kontinuiteta u prostoru* (1913.g), Umberta Boccionia prikazuje apstrahirani lik koji hoda, odnosno trči. Janson i Janson (2013) navode kako Boccioni ovim djelom nije pokušavao predočiti oblik ljudskog tijela kakvog znamo nego kao otisak njegova pokreta na medij u kojem se kreće. „Živopisni kip podsjeća na futurističku izjavu da je hućeći automobil ljepši od krilate božice“ (Janson, Janson, 2013:847).

3.3. Kubizam

Kao suosnivača kubizma i jednog od najpoznatijih umjetnika 20.st. važno je spomenuti Pabla Picassa, a za primjer kubističke skulpture sam odabrala njegovo djelo *Kupačice* iz 1956.g. Radi se o šestodijelnom kiparskom ansamblu, djelu koje je specifično upravo zato što je to jedino njegovo kiparsko djelo s više figura. Picasso je manipulirajući komadima rezane građe, grančicama, dijelovima namještaja, okvirima za slike i sl. izradio razigrane, apstrahirane figure koje se doimaju kao da su uhvaćene usred nekakve koreografirane predstave na sceni.

3.4. Ekspresionizam

Kroz školovanje na Akademiji susrela sam se s radovima velikih umjetnika koji su mi privukli pažnju i utjecali na moj rad, a jedan od meni najznačajnijih svakako je ekspresionistički kipar Alberto Giacometti. Odabrala sam za primjer njegovu skulpturu *Čovjek koji pokazuje*, iz 1947.g. Površina skulpture je izrazito reljefna, te djeluje kao da je pougljena, ili izgrizena. Tijelo je istanjeno i izduljeno, a na prvi pogled djeluje kao da mu je masa oguljena.

Na kraju pregleda moderne, kao jednog od najznačajnijih umjetnika 20. stoljeća spomenula bih i britanskog kipara Henrya Moorea čiji velik dio opusa obuhvaća stilizirane ljudske figure. Za primjer sam odabrala *Lik koji leži*, iz 1938.g. Primjećujemo kako je oblik skulpture u savršenom skladu s prirodnom teksturom kamena, te nam izgleda kako da je oblik skulpture posljedica polagane erozije kroz tisućljeća. Janson (2013) navodi kako je umjetnik tako uspješno prikazao samu važnost ljudskog tijela koje se valovito proteže, s otvorenim prostorom te nas tako primamljuje da se približimo i dođemo u napast da ga pogladimo rukom.

SUVREMENA UMJETNOST (contemporary art) je naziv za aktualnu umjetnost, tj. umjetnost koja se događa u trenutku kada se o njoj govori i piše (Šuvaković, 2005:604). Također navodi kako se sam pojam suvremene umjetnosti počeo primjenjivati krajem 40-ih godina. Termin suvremena umjetnost ne ukazuje na bitna svojstva umjetničkog djelovanja (poetika, stil, pokreti), kao što to čine modernizam ili postmodernizam, nego na suglasnost aktualnosti i duh vremena (Šuvaković, 2005:604).

Premda se u suvremenim umjetničkim praksama uvode novi mediji, konceptualna umjetnost i brojne druge promjene, tijelo kao motiv uvijek ostaje aktualno. Njime se intenzivno bave umjetnici poput Rona Muecka, Patrizie Piccini, Marca Qinna, braće Chapman, Maurizia Cattelana i brojni drugi.

Jedan od najpoznatijih i meni najznačajnijih suvremenih kipara u središtu čijeg bogatog opusa nalazimo figuraciju, odnosno antropomorfne motive je Antony Gormley, britanski kipar rođen 1950. godine. On je iznimno cijenjen zbog svojih skulptura, instalacija i javnih umjetničkih djela koja istražuju odnos ljudskog tijela u odnosu na prostor i njegove metafizičke karakteristike. Njegov je rad razvio potencijal koji je svojim kritičkim angažmanom kiparstvo otvorilo šezdesetih godina 20. stoljeća. Figuracija kojom se Gormley bavi odnosi se prije svega na temeljna ontološka i egzistencijalna pitanja. U idućem poglavlju detaljnije ću se osvrnuti na poveznice između Gormleyevog opusa i mog diplomskog rada.

Suvremena hrvatska umjetnost također obiluje primjerima figurativne skulpture; od grupe Biafra (Ratko Perić, Stjepan Gračan Miro Vuco i drugi), do mladih suvremenih umjetnika poput Ivana Fijolića, Igora Rufa i Nikole Vrljića. Za primjer iz hrvatske suvremene umjetnosti odabrala sam monumentalnu skulpturu *Apoksiomen* autora Ante Rašića s velike izložbe *Umjetnost je lijepa*, koja se održala 2011. g. u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu. Ovo djelo je referenca na antičku skulpturu koju umjetnik gigantizira do devet metara visine, te tako svjedoči o sveprisutnoj suvremenoj inspiraciji antičkom klasičnom skulpturom. Ona je umjetniku bila polazna točka od koje je ideju razvio i proširio instalacijom od ogledala, koja su svojevrsan zaštitni znak njegovog opusa. Ovim je radom spojio gotovo nespojivo, duh antike s postmodernom.

4. PROSTORNI CRTEŽ KAO KIPARSKI MEDIJ

Žica kao linijski istanjena masa u prostoru djeluje slično kao što linija djeluje na papiru; Ravna ili zakrivljena, tanja ili deblja, isprekidana ili kontinuirana, zgusnuta ili rijetka – stvara obrise i kompozicije, likove i ekspresiju. Treća dimenzija koju unosi prostor ovaj 'crtež' žicom čini kompleksnijim odnosno sagledivim iz više rakursa. Time se uvodi i četvrta dimenzija - vrijeme koje je potrebno da bi se žičana konstrukcija, objekt ili skulptura vidjeli sa svih strana.

Jedan od autora koji se poigravao žicom radeći naizgled jednostavna, ali ekspresivna djela je Alexander Calder. Njegove poznate žičane skulpture akrobata, životinja, portreta i figura trajna su inspiracija i jedan od najboljih primjera prostornog crteža.

Premda je cjelokupan opus britanskog kipara Antony Gormleya djelovao na moj diplomski rad, izdvojila sam nekoliko radova koji su me se osobito dojmili i koji imaju najviše poveznica s mojim skulpturama, odnosno tretiranjem skulpture kao zgusnutog prostornog crteža. To su: *Subject II*, (2019.) Royal Academy of Arts, London i *Feeling Material XXXVI*, (2008. g.).

Njegova skulptura *Subject II* prikazuje ljudski lik izrađen od mnogo kratkih, ravnih čeličnih šipki. Učinak na promatrača je poput osjećaja da gleda crtež u prostoru, napravljen zasićenjem horizontalnih i vertikalnih ravnih linija.

Kada uspoređujem skulpturu *Subject II* s mojim radom, sličnosti koje sam uočila su upotreba linearnih formi od metala kao i stiliziranog motiva ljudskog lika. Osnovnu razliku vidim u samom postavu; njegova skulptura samostalno stoji, dok moja visi. Osim toga razlikuju se i po veličini; njegova skulptura je realne veličine ljudskog lika, dok se kod mene radi o figuricama raznih veličina. Zatim, njegove su figure anatomskih proporcija dok su moje stilizirane i variraju u rasponu manjih dimenzija.

Feeling Material XXXVI. ima još i više sličnosti i poveznica s mojim radom; osim samog odabira žice kao materijala te motiva ljudske figure, rad je izložen tako da također visi u prostoru.

Moje skulpture koje na raznim visinama i razmacima vise na nitima nylona, bile su do sada postavljane na različitim lokacijama; od zidova i greda u prostorijama fakulteta, do sušila za veš

u mom domu. Ovaj zadnji postav poslužio je kao osnova za fotografije koje su nastale tijekom *lockdowna* koji nas je sve zatekao i prisilio na snalažljivost i kompromise.

Hoće li se one u budućnosti nalaziti na nekom stablu gdje između i kroz njih vijori vjetar ili će biti u zatvorenom prostoru, hoće li ih možda neko „hrabro“ dijete ili odrasla osoba pomaknuti., ostaje otvoreno pitanje. Moj rad također asocira na mobile koji se ponekad vješaju iznad dječjih krevetića, koje djeca svojim malenim ručicama pokušavaju dohvatiti. Upravo znatiželja koju ovaj rad budi, pitanja koja nam postavlja (primjerice; kako će se okrenuti, hoće li se zavrtnuti, sudariti...) čine ga živim i atraktivnim.

„Žica je vrlo pogodan materijal za likovno izražavanje i stvaranje. U likovnom smislu predstavlja prostornu crtu. Njome, dakle, prvenstveno stvaramo prostorni crtež.“ (Jakubin, 1999:220). Jednako tako sam ja kroz svoj rad stvarala prostorni crtež, taj prostorni crtež određuje prostor u kojem se nalazi. Kao što sam gore navela, da bi se sagledao moj rad iz svih kuteva, za to je potrebno neko vrijeme. „Prostor je stvarnost u kojoj se krećemo i u kojoj živimo. Prostor ima tri dimenzije: dužinu, širinu i visinu. Za kretanje kroz prostor i njegovo sagledavanje i doživljavanje potrebno je vrijeme. Stoga se može reći da je vrijeme njegova četvrta dimenzija.“ (Jakubin, 1999:76).

5. TEHNIČKI OPIS RADA

U izvedbi rada koristila sam žicu i vunu. Žicu sam odabrala zbog njene fleksibilnosti i čvrstoće koje mi omogućavaju graditi i učvršćivati različite oblike. Odabir vune je došao kasnije, budući da sam zbog hladnoće, tvrdoće i oštine žice poželjela nešto toplo i umirujuće. Tako sam stvorila balans između oprečnih karakteristika tih dvaju materijala. Također sam željela povezati svoje prethodno iskustvo studiranja na Tekstilno-tehnološkom fakultetu (modni dizajn) tijekom kojeg sam se bavila istraživanjem različitih tekstilnih materijala, s istraživanjem ljudske figure, portreta i ostalih izazova s kojima sam se susrela na Akademiji.

U radu sa žicom susrela sam se s puno izazova i iskušenja. Za mene je to bio nov materijal i trebalo mi je vremena da ga savladam. U početku sam koristila izrazito tvrde žice pomoću kojih nisam uspijevala raditi zamišljene oblike. S obzirom na to da su krajevi žica izrazito oštri, nailazila sam na razne probleme i ozljede. Nakon upornih pokušaja i konačnog odabira optimalno savitljive i dovoljno čvrste žice, došla sam do uspješne realizacije željenog oblika - ljudske figure. Radila sam ih u različitim veličinama, od onih koje svojom veličinom stanu u ljudski dlan, do onih koje svojom veličinom izgledaju poput predškolarca.

Žica je kovina napravljena u dugačku i savitljivu nit. Glavne kovine koje se koriste za izradu žice su bakar, čelik, aluminij, volfram i olovo. U prošlosti su ljudi žicu pravili tako da su čekićem tanjili komade bronce sve dok ne bi dobili dugačke oble i tanke niti. U današnje doba žice se proizvode pomoću stojeva. Metal ili kovina se u obliku poluge provlači kroz niz okruglih otvora iz kojih izlaze žice. Svaki otvor u nizu nešto je manji od prethodnoga i dok žica prolazi kroz te otvore, ona postaje sve manja u svom polumjeru i također tako postaje sve dulja. Najtanje žice se pak dobivaju provlačenjem kovine kroz dijamante u kojima su izbušene rupe. Najčešće se proizvodi čelična žica, koja se koristi za izradu ograda, bodljikave žice, žice na glazbenim instrumentima i za mnoge druge potrebe suvremena života. U ovom radu sam koristila pocinčanu žicu koja se najčešće koristi u vinogradarstvu, cvjećarstvu, i sl. Cinčanje je nanošenje tankog sloja cinka na metalnu površinu u svrhu zaštite od korozije.

Vuna je prirodno tekstilno vlakno proizvedeno iz runa različitih vrsta ovaca. Razlikujemo kvalitetnu i onu manje kvalitetnu. Najkvalitetnija i neoštećena vlakna, naziva runska vuna dobiva

se striženjem ovaca, a nešto manji dio vune dobiva se skidanjem s kože uginulih ovaca. Upravo ta vuna je djelomično oštećena i samim time manje kvalitetna od runske, a naziva se tabačka vuna. Vuna je vlakno građeno od bjelančevine keratina. Keratin je bjelančevina odgovorna za stabilnost i oblik stanice. Vunena vlakna su najčešće blijedožućkaste boje, a samo neke pasmine ovaca daju sivu, crnu i smeđu vunu. Vlakna su više ili manje kovrčava i sjajna, što ovisi o pasmini i o finoći vlakna.

Smatra se da čovjek koristi vunu već oko 10 000 godina, tj. od doba kada je pripitomio ovcu radi njezina mlijeka, mesa i krzna. Za potrebe zaštite od hladnoće i odijevanja najprije se rabilo krzno, zatim runo zgnječeno u pust (filc), a prerada vune u pređu razvila se oko 4000. pr. Kr. u Babilonu, odakle se umijeće izrade pređe postupno širilo u krajeve Sredozemlja i dalje. Merino ovca, koja daje najkvalitetniju vunu, dopremljena je u doba staroga Rima na područje današnje Španjolske, gdje su stoljećima ciljano uzgajane bile nove pasmine (negretti, escurial, paulars, infandatos). Engleska je također poznata po ranom uzgoju ovaca radi dobivanja vune, a potaknuli su ga još 50-ih Rimljani. I ondje su postupno križanjem razvijene mnogobrojne pasmine (lincoln, leicester, cheviot), koje daju kvalitetnu, ali nešto grublju vunu od merino ovce. Iz tih je zemalja uzgoj ovaca proširen u njihove prekomorske kolonije na drugim kontinentima. God. 1797. Britanija je izvezla 13 merino ovaca u Australiju, čime su se stekli uvjeti za početak vunarske proizvodnje na tom kontinentu.

Grupa skulptura koje čine ovaj rad nastala je isključivo korištenjem ovih dvaju materijala. Naknadno sam za potrebe postava odnosno vješanja odlučila koristiti nylon kako bi dobila dojam da skulpture slobodno lebde dok se okreću se u zraku.

6. ZAKLJUČAK

Središnji motiv rada *Linijski istanjena masa i prostorna kompozicija* je stilizirana ljudska figura umnožena u rasponu manjih dimenzija. Za mene ona predstavlja više od same figurativne asocijacije; kroz ove skulpture pokušala sam prikazati svoja promišljanja, iskustva i emocije te sažeti kiparsko iskustvo s diplomskog studija. Ova grupa svojim mobilnim postavom simulira slojevite i kompleksne društvene interakcije i otvara brojne mogućnosti interpretacije.

Ideja od koje sam krenula prema realizaciji diplomskog rada razvila se od prvobitne zamisli o mnoštvu antropomorfnih figura pa sve do pokušaja da kroz vizualni, ali i taktilni medij skulpture prikazem fenomene poput razlika u karakterima, emotivnih stanja, dvoličnosti... Premda na prvi pogled djeluju zaigrano i bezazleno, ovi likovi za mene predstavljaju interpretaciju čitave skale privatnih i profesionalnih osobnih iskustava.

Iskustvo rada na ovom ciklusu promijenilo je puno toga u mojoj percepciji stvaralaštva; kako vlastitog, tako i onog brojnih autora koje sam tijekom tog procesa prepoznavala i proučavala. Kroz vježbanje vlastitog fokusa, upornosti i izdržljivosti, te kroz realizaciju svake pojedinačne skulpture, proširila sam područje svojih mogućnosti i interesa. Modelacija žicom za mene se od gotovo traumatičnog iskustva pretvorila u radost, igru i kreativnu slobodu.

Bez obzira gdje će pojedinačne skulpture, ili cijela ova grupa biti dalje izložene ili postavljene, za mene je njihova izrada bila svojevrsno katarzično iskustvo koje mi otvara daljnje nove mogućnosti i smjerove u kiparstvu.

7. SAŽETAK

Prikaz ljudske figure stalno je prisutan motiv u vizualnim umjetnostima još od prapovijesti. Svijest o sebi, o svojoj tjelesnosti, o pokretu i interakciji s drugima, manifestira se u nebrojenim skulpturama od paleolitskih Venera kao utjelovljenja plodnosti, preko idealiziranih helenističkih skulptura do suvremenih hiperrealističnih hibridnih vizija. Ljudsko tijelo je oduvijek u nama budilo osjećaj fascinacije i motiviralo umjetnike da kroz svoja djela iskazuju njegova estetska, funkcionalna, rodna, ali i duhovna i sakralna obilježja. Upravo je naga ljudska figura oduvijek privlačila i zadržavala interes promatrača, a opet je do danas ostala svojevrstan tabu.

Središnji motiv rada *Linijski istanjena masa i prostorna kompozicija* je stilizirana ljudska figura umnožena u rasponu manjih dimenzija. Za mene ona predstavlja više od same figurativne asocijacije; kroz ove skulpture nastojala sam prikazati svoja promišljanja, iskustva i emocije te sažeti kiparsko iskustvo s diplomskog studija. Ova grupa svojim mobilnim postavom simulira slojevite i kompleksne društvene interakcije i otvara brojne mogućnosti interpretacije.

Iskustvo rada na ovom ciklusu promijenilo je puno toga u mojoj percepciji stvaralaštva; kako vlastitog, tako i onog brojnih autora koje sam tijekom tog procesa prepoznavala i proučavala. Kroz vježbanje vlastitog fokusa, upornosti i izdržljivosti, te kroz realizaciju svake pojedinačne skulpture, proširila sam područje svojih mogućnosti i interesa.

Ključne riječi; figuracija, ljudska figura, linija, kompozicija, prostor

SUMMARY

The depiction of the human figure has been an ever-present motive in the visual art since prehistoric time. Consciousness of self, of one's own physicality, of movement and interaction with others has been manifesting in countless sculptures since the paleolithic Venus as incorporations of fertility, through the idealized Hellenistic sculptures to the contemporary hyperrealistic hybrid visions. The human body has always inspired a feeling of fascination and has motivated artists to express its esthetic, functional, sexual, but also spiritual and sacral

characteristics in their work. It was precisely the nude human figure that has always attracted and retained the interest of the observer but has yet remained a kind of taboo.

The central motive of the work *Linearly thinned mass and spatial composition* is the stylized human figure multiplied in a range of small dimensions. For me it represents more than the figurative association itself; through these sculptures I try to demonstrate my own reflections and emotions and condense my graduate course sculpting experience. Through its mobile display this group simulates layered and complex social interactions and opens many possibilities of interpretation.

The work experience on this cycle has changed a lot in my perception of creativity; not just of my own but also of the many authors I had recognized and examined during that process. Through training my focus, persistence and endurance, and through the realization of each individual sculpture, I have expanded the area of my possibilities and interests.

Key words; figuration, human figure, line, composition, space

8. POPIS LITERATURE

Belting H., Dilly H., Kemp W., i dr. (2007.) Uvod u povijest umjetnosti, Zagreb: Fraktura

Grgurić, Jakubin (1996.) Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje, Zagreb: Educa

Jakubin M. (1999.) Likovni jezik i likovne tehnike, Zagreb: Educa

Janson H.W., Janson Anthony F., (2013.) Povijest umjetnosti, dopunjeno izdanje; Varaždin; Stanek

Martinec R., (2013.) Doživljaj slike tijela u kulturno-povijesnom i umjetničkom, preuzeto s: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=184624, 6.5.2020., 12:35

Peić M. (1991.) Pristup likovnom djelu, Zagreb: Školska knjiga

Internetski izvori:

http://kodarstudio.com/ljudsko-tijelo-kao-um%20%98etnicko-d%20%98elo/?fbclid=IwAR0xr1WLprtmujAe4MfiqLq-EclVVHtxj_1KzCaofk1iQ5DORdMWCQORvyk preuzeto: 6.5.2020.; 13:05

<https://hr.newmediator.org/1382-titian-venus-of-urbino-1538-art-in-detail.html>, preuzeto: 7.5.2020. 11:26

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/Ucimo-gledati-zine/Broj%201/proporcije%20ljudskog%20lika.htm>, preuzeto: 22.5.2020. 12:45

<https://www.art-critique.com/en/2018/10/jenny-savilles-propped-female-worth-in-the-art-market/>, preuzeto: 1.7.2020., 10:20

<https://www.sothebys.com/en/articles/the-groundbreaking-self-portrait-that-launched-jenny-savilles-career>, preuzeto: 1.7.2020., 10:10.

<https://www.ft.com/content/ae7ec51c-8b66-11e9-b8cb-26a9caa9d67b>, preuzeto: 9.9.2020., 12:40.

https://monoskop.org/images/0/0c/Suvakovic_Misko_Pojmovnik_suvremene_umjetnosti.pdf, preuzeto: 9.9.2020., 11:30.

<https://hr.puntomarinero.com/wooden-sculpture-big-shigirsky-idol/>, preuzeto: 10.9.2020., 17:34.

<https://siberiantimes.com/other/others/news/n0376-shigir-idol-is-oldest-wooden-sculpture-monument-in-the-world-say-scientists/>, preuzeto: 10.9.2020., 16:23.

https://en.wikipedia.org/wiki/Shigir_Idol, preuzeto: 10.9.2020., 16:35.

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Kontrapost>, preuzeto:10.9.2020., 15:30.

https://sh.wikipedia.org/wiki/Moderna_umjetnost, preuzeto: 10.9.2020., 10:20.

<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=alexander+calder+wire+sculpture>, preuzeto: 11.9., 11:13.

<https://www.theartcricket.com/blog-13032018>, preuzeto: 11.9.2020.,10:28.

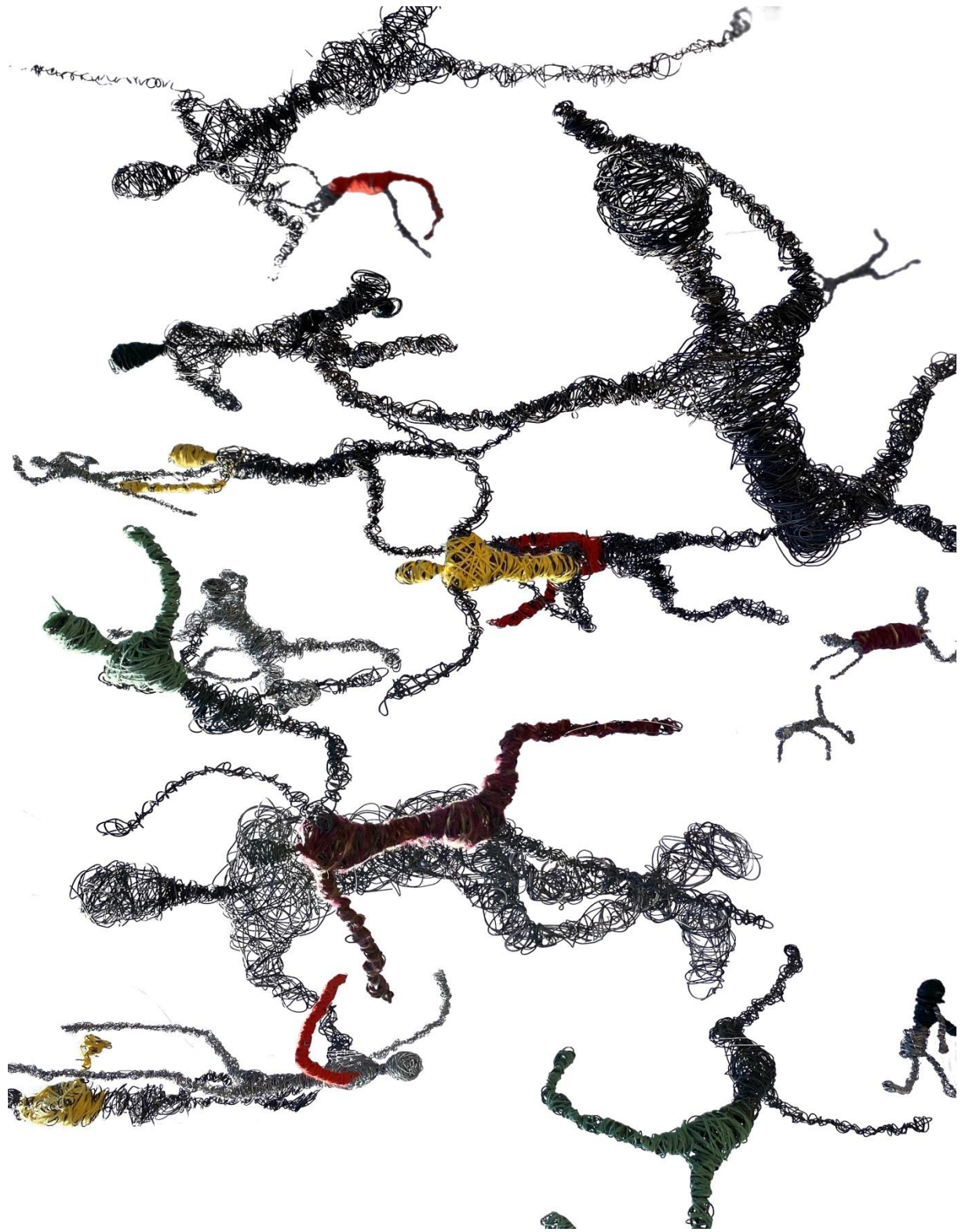
[https://bs.wikipedia.org/wiki/Mislilac_\(kip\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Mislilac_(kip)), preuzeto:11.9.2020., 10:35.

<https://www.tate.org.uk/art/artists/alberto-giacometti-1159>, preuzeto: 11.9.2020., 10:40.

<https://www.moma.org/collection/works/81779>, preuzeto: 11.9.2020., 10:48.

9. REPRODUKCIJE

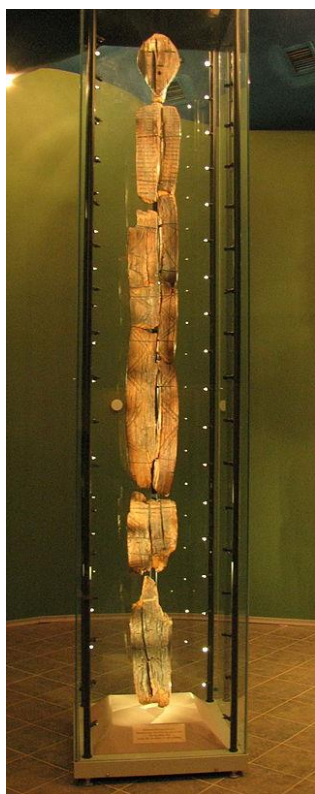

Venera iz Willendorfa (oko 25.000. pr. n. e. – 21.000. pr. n. e.)

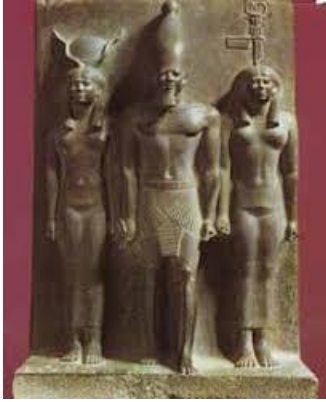
Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Venera_iz_Willendorfa

Shigirsky idol, nastala prije 11 500 godina.

Preuzeto:

https://en.wikipedia.org/wiki/Shigir_Idol#/media/File:%D0%91%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%BE%D0%B9_%D1%88%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BB.jpg

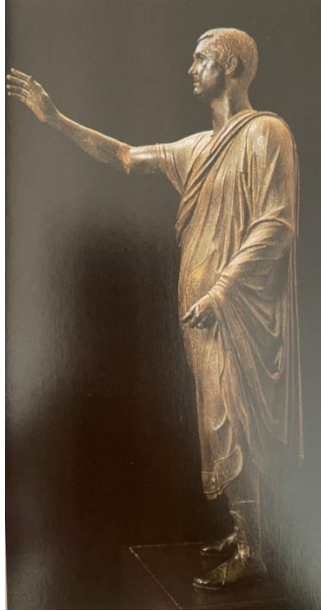
Faraon Mikerin između božice Hathor i božice pokrajine Diospolis Parva, Dolinski hram uz faraonovu piramidu, IV. dinastija, 2.500 god. pr. n. e.

Izvor: [file:///C:/Users/StellyFurtado/Downloads/14_Martinec%20\(12\).pdf](file:///C:/Users/StellyFurtado/Downloads/14_Martinec%20(12).pdf)

Kritiosov mladić, Atena, 480. pr. n. E

Izvor: Janson, Janson, 2013., str. 139.

Aulus Metellus (rano 1.st.pr.Kr.)

Izvor: Janson, Janson, 2013. Str. 189.

Roettgen Pietà, 14.st.

Izvor: <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/early-europe-and-colonial-americas/medieval-europe-islamic-world/a/roettgen-pieta>

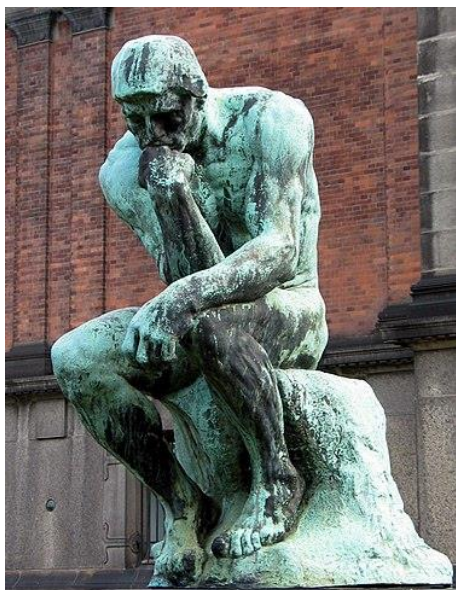
Donatello Gattamelata, Marija Magdalena, 1455.g.

Izvor: [https://en.wikipedia.org/wiki/Penitent_Magdalene_\(Donatello\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Penitent_Magdalene_(Donatello))

Gianlorenzo Bernini, Zanos sv. Terezije, 1645.-1652.g.

Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Zanos_svete_Tereze

Auguste Rodin, Mislilac, 1902.g.

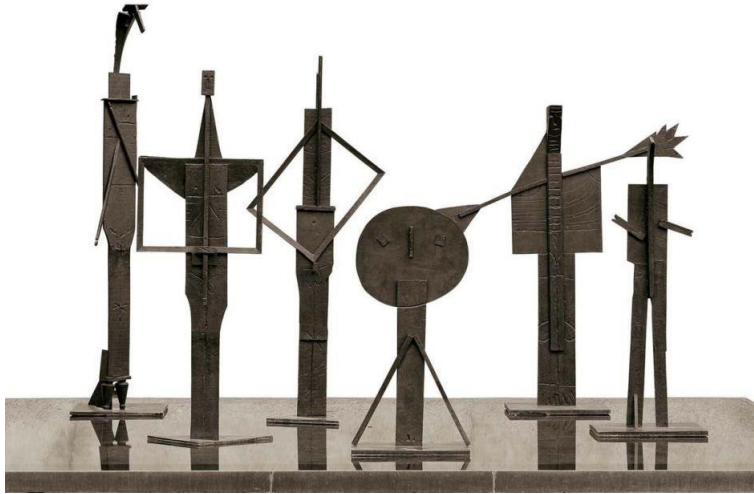
Izvor: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Mislilac_\(kip\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Mislilac_(kip))

Umberto Boccioni, Jedinstveni oblici kontinuiteta u prostoru, 1913.g.

Izvor:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Umberto_Boccioni#/media/Datoteka:Unique_Forms_of_Continuity_in_Space,_MMA.jpg.

Pablo Picasso, Kupačice, 1956.g.

Izvor: <https://www.theartcricket.com/blog-13032018>

Albert Giacometti, Čovjek koji pokazuje , 1947.g.

Izvor : <https://www.moma.org/collection/works/81779>

Henry Moore, Lik koji leži, 1938.g.

Izvor: <https://www.tate.org.uk/art/artists/henry-moore-om-ch-1659/henry-moores-sculptures>

Ante Rašić, Apoksiomen, 2011.g.

Izvor: http://www.alu.unizg.hr/alu/cms/front_content.php?idart=1956

Alexandar Calder, Akrobati, 1927.g.

Izvor: <https://www.wikiart.org/en/alexander-calder/acrobats-1927>

Antony Gormley,Subject II, 2019.g.

Izvor: <https://www.antonygormley.com/sculpture/chronology>

Antony Gormley, Feeling Material XXXVI, 2008.g.

Izvor: <https://www.antonygormley.com/sculpture/chronology>